

Kap 23 : Prinsessa & mor (II) (1824-1844).

Från faderns död den 21 februari 1824 förde Josefin ett tillbakadraget liv, anförtror sig åt dagboken och skrev mycket brev. Arkivet är dock grundligt gallrat. Jag rekonstruerar hennes liv som en räckta kunskapsluckor & spekulationer. Det finns en tendens att sentimentaliserar henne, men det har jag försökt undvika. I motsats till Desirée var hon ett drottninggämne. Som hertiginnan d'Abrantès på sin tid uttryckte det: En drottning skall vara styrd av sitt intellekt, inte av sina känslor & hennes ställning kräver karaktär, kyla och kunskap om världens ondska.¹ Det var dock en lång startsträcka för Josefina att som 16-årig barnbrud i ett främmande land leva upp till kraven. En ungefärlig periodisering av hennes svenska liv är: 1824/25 Fortsatt skolgång, 1825/35 Modersplikter & välgörenhet, 1835/44 Katolska kyrkan, 1844/59 Drottning, 1859/76 Änka & skördetid. 1835 var nerverna slut och hon tillbringade sommaren på Medevi brunn. Möjligen hade det något med Oscars uppvaktning av artisten Emilie Höggqvist att göra.

Oscar & Josefinas äktenskap har framställts som en blyxtförälskelse, men det var inte gått att bekräfta. Oscar letade efter en idealisk mor till sina barn. Josefina ville vara alla till lags. Hon anlände till Sverige ledsagad av sin fars adjutant. Fadern var döende, och modern stannade kvar i Bayern vid hans sida. Hon fick två trojänare med sig: Sin kammarjungfru Anna Barbara (Bertha) Zück (1797-1868) & sin nyexaminerade huspräst Lorentz Studach (1796-1873). De kom att stanna i Sverige resten av sina liv och blev Josefinas förtrogna. Zück avancerade till att sköta hennes ekonomi. Studach var hennes biktfar & blev så småningom katolsk biskop. De hade ett litet kapell eller bönerum i ett vindsutrymme på slottet där Studach höll bibelbetraktelser & delade ut nattvarden. I breven hem skämtade Josefin om dem som ”trion”. Hennes kontakter med Stockholms övriga katoliker, ca. 300 hantverkare och legationsanställda, mest tyskar & fransmän, var länge obefintliga.

Josefinas liv som prinsessa, mor, drottning & änka är trots åtta längre biografier svårt att få grepp om (Müller 1873; Fabritius 1877; Almén 1893: ss. 122-140; Lundebeck 1943; Braun 1950; Ulfäter-Troell 1996: ss. 85-152; Becker & Blücker red. 2007; Nohrenius & Wiklund 2012: ss. 48-141). Tillkommer 23 kortbiografier, minnesskrifter & nekrologer (Deleen 1832: s. 22; O.A.E.S. 1876; Hamilton 1876; N.N. 1876; NFB 1884; Starbäck & Bäckström 1885: del 11, ss. 60-62; SBHL 1906; NFB 1910; Wimmerström 1937; Lande & Gran 1945: ss. 240-241; Nerman 1952: ss. 348-350; Holm 1973; Ohlmarks 1973: 140-141; Elgklou 1978: ss. 28-...-127; Lagerqvist 1979: ss. 36-53; Heymovski 1995: s. 39; Sundberg 2004: ss. 212- 215; Langslet 2005; Lindqvist 2006: ss. 407-420; Stenborg 2007; Blom 2009: ss. 96-97; Langslet 2009; Norlin 2015: ss. 82-85), några specialstudier (Lundebeck 1955: ss. 265-281, 304-321; Sehlstedt 1981: 6-29; Bengtsson 1988, 1991a, 1991b & 1993; Alm 1999; Dahlström 2006: ss. 36-70; Alm 2010), sju biografier, memoarer & romaner där hon är en viktig biperson (Reuter Dahl 1920; Söderhjelm & Palmstierna 1944; Lyttkens 1945; Girod de l'Ain 1960; Stensson 1986; Ulvros 2007; Karle 2013).

* * *

”Närbilderna” av Josefinas första år i Sverige kommer från två källor: Hedvig Ulrika Sofia (Ulla) Rosensvärd (1793-1857; g. 1814 Lagerbielke; 1826 statsfru) brev & Josefinas dagbok:

¹ D'Abrantès 1831: del 2, s. 154.

Var än det unga kronprinsparet visade sig väckte de beundran. "Vilken som har den äran att se prinsessan på nära håll kan icke låta bli att skänka henne oinskränkt vördnad och tillgivenhet. Jag får förmodligen aldrig se något moraliskt fullkomligare, men just därför måste jag erkänna att min tillgivenhet varit blandad med det slags fruktan, som man alltid har för dem, hos vilka intet fel står att upptäcka", skriver statsfrun Ulla Lagerbielke som lämnat många drag till Josephines karakteristik i sina brev till maken "Janne" i Karlskrona, amiral Johan Lagerbielke. Efter att ha omtalat att hon en dag hade roat Carl Johan med kortkonster tillägger hon: "Kronprinsessan är mycket road av sådant, och vi göra ibland långa uträkningar, hon har varit nådig nog att säga att hon kommer att sakna mig, hon är obegripligt söt, jag har nu sett henne uti snart två månader utan att en enda gång finna henne vara sig olik utan alltid samma vänlighet, samma godhet, och önskan att göra alla till viljes lyser i hennes ögon, man skulle snarare vilja tro henne vara en ängel än en människa."²

"Kungen behandlar henne [Josefina] som en liten uppväxande flicka, fjäsar med henne på mångfaldiga sätt; hon smeker och skämtar med honom i all naivitet, och detta har givit anledning till flera artiga uppträden. Till exempel: kungen går alltid försedd med karameller och annat sötgods i sina fickor, och prinsessan har vant sig att när som helst som hon råkar honom, med låtsat våld plundra dessa magasiner. Förliden julafton [1823] förövade hon samma ficktjuvnad och drog upp den ena karamellen efter den andra, tills hon omsider flat och högrodnande hejdades av en som var något hårdbiten, emedan den utgjordes av ett det allra täckaste juvelsmycke. Till straff blev hon ådömd att alltid bära på sig det stulna, såsom ett vedermäle av sin odygd."³

Desirée var måttligt road av den uppmärksamhet Karl Johan ägnade Josefina och det skall ha kommit till flera gräl, som Josefina förgäves försökte avstyra:

1824: "Endast ofullständigt kan jag återge mina upplevelser, när jag erinrar mig D och C J [Desirée och Karl Johan] i går kväll - min svärfar tog emot oss med sin sedvanliga godhet vid foten av trappan, förtjust över att återse oss. - Vilken kontrast att träda in i rummet - D[esirée] tog emot oss med ett bonjour som var kallare än is, hovdamerna hälsade ceremoniellt på oss och iakttog oss ur ögonvrån. Jag kunde knappast återhålla mina tårar."⁴

1825: "En gång när prinsessan skulle följa med på en jakt ville Karl Johan överraska med att ge henne ett smäckert sto. Den praktfulla gåvan fick Desiree att brista i gråt och hon började anklaga sin man för att han försummade henne."⁵ Dåvarande kammarherren Nauckhoff beskriver episoden i sina memoarer:

Den 21 augusti [1825], Josefinadagen, företogs af drottningen, kronprinsen, kronprinsessan jemte närvarande societet, på förmiddagen en promenad till fot, i parken vid Rosersberg; man uppehöll sig vid barktemplet derstädes och, medan förfriskningar intogos, framleddes helt oförmodadt och öfverlemnades på konungens vägnar en Isabell – ett det allra täckaste kräk – utstyrd med fruntimmerssadelmundering af rödt maroquin, ytterst elegant. Kronprinsessan syntes deraf på det angenämaste öfverraskad, hvaruti sällskapet för h. k. h:s.

² Söderhjelm & Palmstierna 1944: ss. 167-168; Ulvros 2007: ss. 107. [Brev från Ulla till Johan Lagerbielke. Okänt datum. 1823.]

³ Söderhjelm & Palmstierna 1944: ss. 160-161; Ulvros 2007: ss. 103-104. [Okänd källa.]

⁴ Lagerqvist 1979: s. 44; Ulvros 2007: s. 104. [Ur Josefinas dagbok, 1824-06.]

⁵ Ulvros 2007: s. 104. [Okänd källa.]

skuld af hjertat deltog; men glædtigheten störcdes helt hastigt genom ett anfall af spasmer, som öfverkom drottningen: man har aldrig hört att h. m. deraf varit besvärad, hvarken förr eller efteråt. Den vackra Isabellen har jag sedermera aldrig sett eller ens hört omtalas, – och skulle hålla alltsammans för en dröm, om jag icke med egna ögon varit åskådande.⁶

[Möjligen är det samma sto som avbildas i ett senare franskt tryck.⁷ Josefina rider damsadel iklädd engelsk riddräkt, d v s långklänning & hög hatt. Liksom alla adelsbarn hade hon ridlärare från koltåldern, men var inte särskilt road av det. Hon föredrog promenader.]

*

En kronprinsessas plikt är att föda en tronföljare. En drottningens plikt är att synas. Både skall bete sig på ett sätt som hedrar riket. Detta har aldrig varit lätt, kräver egentligen att man gör uppgiften till ett livsprojekt, och i brist på det hoppas på överseende. Josefina hade i alla fall i motsats till Desirée arbetsdisciplin & goda föresatser. Vid ankomsten till Sverige var hon dock ungefär så barnslig som man kan förvänta sig av en 16-årig familjeflicka med skyddad uppväxt. Det finns fragmentariska uppgifter ur hennes dagbok där hon klagat över att bli berövad sin docka, att ingen tog henne på allvar & att hennes gudfar Napoleon svartmålad. Det senare tycks ha berott på att Napoleons S:t Helena-memoarer var nyss utkomna. Karl Johan var mycket upprörd över att bli anklagad för inkompetens & illojalitet och lät i vanlig ordning sina aggressioner gå ut över omgivningen: ”Man sade, att jag grät för det man fråntog mig min docka – i verkligheten grät jag för att de, som jag älskat och ärat i hela min barndom, stämplades som den gångna tidens gissel...”⁸

Josefinas svenskundervisning fortsatte. Oklart hur länge, men förmodligen fram till första barnet. Det har sagts många vackra ord om hennes språkkunskaper men de verkar överdrivna. Hon hade vid ankomsten en utbildning motsvarande 7-årig folkskola & stavningen var usel. Franskan var hennes förstaspråk. Tyskan hennes andraspråk. Oscar tycks, liksom senare Emilie Höggqvist, ha sett henne som ett utbildningsprojekt och hon engagerade sig i hans kulturella & socialpolitiska intressen.

Trots att Karl Johan, Desirée & kronprinsparet bodde vägg i vägg på slottet höll sig alla på sin kant. Det naturliga hade varit att Desirée introducerat Josefina i svenska förhållanden men hon var lika mycket i behov av hjälp själv. Josefina fick en egen hovstat, men inget är känt om dess roll i drottningsskolan. De första åren hade hon stor hjälp av sitt väna utseende, som ansågs perfekt återspegla kvinnans rätta natur: Till hälften barn, till hälften ängel. Hon var alldeles oerhört opraktisk, men bättrade sig med åren. Oscar tycks ha låtit henne disponera fritt över sin hemgift. Som kvinna ansvarade hon även för hushållet. 1829 var familjens ekonomiska läge ansträngt efter upprustningen av Tullgarns slott. Karl Johan skall ha påpekat för henne att om hon fortsatte att tära på kapitalet skulle hon snart inte ha några pengar kvar längre. Josefina skall på något mirakulöst sätt den här tiden ha tillägnat sig en privat-ekonomisk utbildning, börjat föra bok över sina utgifter och investera i aktier. Den enda förklaring jag kommit på är att hon fick hjälp av Desirée, som var bra på sådant. Förhållandet dem emellan tycks med tiden ha avsevärt förbättrats. Ålderskillnaden betydde inte lika mycket, Desirée gjorde ansatser att bete sig som en katolik, biktade sig t ex varje påsk & var en

⁶ 1:e hovmarskalk J O Nauckhoffs memoarer. I: Ahnfelt 1880: del 2, ss. 117-118.

⁷ Lagerqvist 1979: s. 41.

⁸ Nohrenius & Wiklund 2012: s. 32. [Ur Josefinas dagbok 1824.]

originell lekfarmor som ordnade barnkalas & trevliga familjemiddagar. Josefina hade även en väninna, engelska ambassadrisen lady Mary-Elisabeth Cartwright (1805-1902; f. von Sandizell), av bayerskt ursprung & enligt uppgift en barndomsvän. Första barnet dröjde & Karl Johan oroade sig för att hon skulle vara steril. I onödan visade det sig. Josefina fick fem barn:

Karl (XV), f. 3 maj 1826, d. 18 september 1872.

Gustaf, f. 18 juni 1827, d. 24 september 1852.

Oscar (II), f. 21 januari 1829, d. 8 december 1907.

Eugénie, f. 24 april 1830, d. 23 april 1889.

August, f. 24 augusti 1831, d. 4 mars 1873.

Efter Karls födsel genomgick hon den 4 juni en ”kyrkogång efter återvunnen hälsa” (även känd som kyrktagning, att renad från synd återupptas i den kristna gemenskapen). Josefina tvingades (?) återigen falla på knä inför ärkebiskopen och ta emot hans välsignelse. De följande åren nöjde han sig dock med att Josefina närvarade vid en tacksägelsegudstjänst (Te Deum). Josefina & hennes mor påstås ha varit mycket uppbragta över kyrktagningen, det skall ha kommit en officiell Bayersk, möjligen även påvlig, protest. Kyrktagningen har enligt Post- och Inrikes tidningar verkligen ägt rum, men den nämns inte i biografierna förrän 1937⁹ och därefter blir skildringarna av den allt mer detaljerade utan att det framgår varifrån informationen kommer.

Lundebäck (1943) ägnar ett helt kapitel åt händelsen som ett försök av ärkebiskop Rosenstein att tvångskonvertera Josefina till protestantismen, men boken saknar helt källhänvisningar.¹⁰ Becker & Blücker (2007) har en halvsida som förefaller baserad på Lundebäcks skildring. Inte heller här finns någon källhänvisning.¹¹ Braun (1950) nämner inte ens att den ägt rum. Josefinas trosfrände Sophie Adlersparre har i sin nekrolog en tänkbar förklaring till tystnaden: ”1826-1832 ... En märkbar dragning till makens religion, tillskrifven inflytandet af en bland den svenska kyrkans mäktigaste andar samt kvinnohjärtats åtrå att i allt blifva ett med den älskade. Häraf en stor oro i Rom samt ifriga och framgångsrika kraftansträngningar, för att med oslitliga band fästa den blifvande drottningen och kungamodern vid S:t Petri stol.”¹² Höjer refererar till en brevväxling i Bernadottebiblioteket. Han påstår kyrktagningen var svärfadern Karl Johans idé.¹³

Josefina tycks således i både religiösa & världsliga ting ha varit ett redskap för andras ambitioner. Däri skilde hon sig föga från andra kvinnor i sin generation. Vad hon innerst inne hade för Guds- & religionssyn och om hon i ungdomen varit beredd att överge den är oklart. Det finns spekulationer om en ekumenisk inställning baserad på sådana saker som att hon var religionshistoriskt bevandrad, ägde ett exemplar av Koranen och närvarade vid hovets protestantiska gudstjänster & ritualer. När Eugéniakapellet blev klart närvarade hon även vid de katolska gudstjänsterna, men oklart i vilket omfattning. Hon skall ha gjort ett uppehåll drottningtiden 1844-1859. Det låg i hennes eget intresse att inte bete sig alltför demonstrativt. Ibland påstås hon ha påverkat Oscar i liberal riktning mot en ökad religionsfrihet, men bevis saknas.

⁹ Wehner red. 1937: s. 11.

¹⁰ Lundebäck 1943: ss. 187-194.

¹¹ Beckert & Blücker 2007: ss. 76-77.

¹² Adlersparre 1976: s. 2.

¹³ Höjer 1960: s. 526.

Det finns antydningar om att Josefina hade en extatisk-personlig inställning till bönen och ett par gånger hittades hon faktiskt avsvimnad i slottskapellet. Hon intresserade sig för ”kristen socialism” & liksom Studach hade hon en dragning åt mysticism i Thomas à Kempis anda. Studach antas ha haft ett negativt inflytande på hennes världsbild. Han var – för att uttrycka det milt – en reaktionär kuf. ”Han ser i kejsardömet och påvedömet, som var den stora medeltida ordningens grundpelare, den europeiska kulturens höjdpunkter. Men då dessa båda makter splittrats, har också Europa råkat in i ett upplösningstillstånd, som fortskrider allt längre, ju mera djupgående splittringen blir.”¹⁴ Robert Braun påstår att Josefina hade en liknande hierarkisk världsbild.¹⁵ Det är dock att ta i. Josefina var en politiskt konservativ naturvetare med vissa kulturella intressen. Hon utövade ett mecenatskap genom att låta måla av sig och beställa kopior av kända målningar.¹⁶ Hon komponerade, men var inte bra på det. Det finns ett par otryckta partiturer. Familjen hade 1823-1830 en pianolärare Edmund Passy (1789-1870). När barnen blev bättre än hon själv, slutade hon att spela, men gick gärna på musikakademien, operan & privata musikaftnar. Hennes bibliotek ger syn för sägen:

Hon hade läst in en västerländsk kanon, men favoritförfattaren förefaller verkar ha varit grevinnan Ida Hahn-Hahn som skrev religiöst färgad underhållnings- och uppbyggelselitteratur. Josefina uppskattade också Fredrika Bremer, grevinnan de Genlis & Walter Scott. I motsats till Desirée hade hon mycket naturvetenskaplig, socialpolitisk & medicinsk facklitteratur, handböcker och uppslagsverk. T o m Florence Nightingales Notes on Hospitals hade letat sig in i bokhyllan. Det fanns föga politisk, historisk, religiös, konstnärlig eller debattlitteratur.¹⁷

Josefina var en sträng mor, delegerade barnavården till de anställda & umgicks egentligen bara med sin dotter Eugénie. Oscar dök emellanåt upp i barnkammaren och skämde bort barnen. De kom snabbt efter varandra och Josefina kände sig till slut ganska så utmattad. Det har spekulerats i att samlivet upphörde i barnbegränsningssyfte och att Oscars förhållande med aktrisen Emilie Höggqvist 1836-1842 var en ersättning. Josefina själv ansåg att ”kvinnan bör lida i tysthet”¹⁸ och det gjorde hon. Hon påstås ha kommit på förhållandet av en slump och på ett sent stadium, genom en kvarglömd lapp på Oscars skrivbord, men källa saknas. En annan version är att Karl Johan berättade det för henne så att hon inte skulle tas oförberedd. Eftersom Emilie tycks ha smittat Oscar med sin syfilis, men denne inte fört den vidare till Josefina, upphörde Oscar & Josefinas samliv senast 1840/42. Under tiden gick vardagslivet sin stilla lunk:

Här har det inte varit några societetsfester. Då umgänget är för litet och eftersom man ofta träffas, kan jag inte påstå att man här förstår sig på att organisera sammankomster och soaréer. Färdigheten att konversera har fullständigt gått förlorad. De unga viskar och skrattar sinsemellan ... de mogna spelar, de äldre damerna sitter bredvid varandra, ser på varandra eller faller kommentarer. Jag föredrar små supéer framför sådana sammankomster. Man konverserar, handarbetar, musicerar, en läser för någon och avskedsstunden kommer omärkligt närmare. Vi har väl försökt att arrangera sådana tillställningar, men med hänsyn till etikett, rangordning och respekt kan man inte göra så som vi skulle vilja.

Min man stiger ofta upp klockan sju, men jag stiger aldrig upp före åtta på vintern. Efter frukosten övervarar jag mina båda äldsta söners undervisning och handarbetar,

¹⁴ Braun 1950: s. 89.

¹⁵ Braun 1950: s. 283.

¹⁶ Bengtsson 1988.

¹⁷ Dahlström 2006: ss. 36-70.

¹⁸ Ulfsäter-Troell 1996: s. 113; Beckert & Blücker 2007: s. 48. [Ur Josefinas dagbok. Okänt datum. 1832.]

läser eller skriver. Från tolv till halv två ger jag mig ut och sysselsätter mig sedan hemma. Klockan tre klär jag mig till middagen som serveras halv fyra. Halv sex drar vi oss tillbaka och jag går till mina barn eller sysselsätter mig själv. Halv åtta serveras te. Mellan åtta och nio är barnen hos oss, från nio till tio musicerar vi, damerna stickar och herrarna läser tidning. Klockan tio är det supé och klockan elva är ingen längre uppe. Ju mer man lever i den stora världen, desto mer behöver man, enligt min mening, då och då gå in i sig själv och tänka efter vad man har sett och gjort. Att vara i ständig oreda, i oavbruten rörelse, alltid tänka på andra, på det som rör sig omkring en, om man över huvud taget har tid att tänka, det är inte att leva ... Jag känner mig aldrig så väl till mods som då jag sitter i min stora fätölj med ett handarbete och tänker på vad jag har sett, gjort och tänkt och kommer till den slutsatsen att jag har lärt mig något. Jag bildar mig ett omdöme, en plan över hur jag skall förhålla mig till den eller den saken, som kan inträffa, så att jag inte blir överrumplad, jag tillhör nämligen inte de skarpa hjärnorna, som alltid träffar rätt - oh, nej ... Sedan redan snart elva år tillbaka lever jag i den stora världen och ständigt lär jag mig något .. . jag känner mycket väl till mina fel ... Men att känna dem betyder inte att man raskt övervinner dem ... Du kommer att förlåta denna långa epistel, då Du blir medveten om att jag trodde att jag samtalade med Dig, en lycka som kanske för alltid kommer att förvägras mig! ... Jag hoppas och tror att vi en gång i framtiden kommer att återse varandra och att vi då kommer att bli lyckliga över att här på jorden ha försökt att fullgöra de uppgifter som har anförtrotts oss! Farväl.¹⁹

Liksom Desirée tycks Josefina av Karl Johan blivit förbjuden att resa utomlands. Kanske han inte trodde Josefina skulle återkomma hon heller, men troligare är att den påtvingade Sverigevistelsen ingick i en "försvenskningsskampanj". Josefinas ursäkter till släkten är inte så klargörande: "Det är lättare sagt än gjort [att komma]."²⁰ – "Här finns så många ting att ta hänsyn till, som man inte kan ha någon aning om i Tyskland."²¹ I dagboken finns en lång utläggning bevarad om hennes existentiella rotlöshet:

December 1836. Landsflyktens hem

Min älskade hembygd, hur jag älskar dig, hur gärna jag skulle vilja återse dig ... du som ensam skulle kunna återge mig livet. Alla dessa lika ljuva som obestämda känslor förenas i detta enda ord: hembygden ... Men var finns då denna älskade jord, till vilken jag skulle vilja vända mina blickar, dit min själ skulle vilja flyga hän? Är det landet, där min farfar levde (Frankrike), som skänkte min fader livet och som åter stötte honom ifrån sig, emedan han förblev sin heder och sin plikt trogen. Nej, nej, det kan icke vara mitt hemland. - Kanske är det de fjärran trakter under en azurblå himmel (Italien), där jag först såg dagens ljus och första gången lyfte händerna i bön till min Skapare? - Ack nej! Först när jag flydde därifrån lärde jag känna det, och fastän ännu blott ett barn, måste jag dela de landsflyktigas lott. - Detta land har jag inget att tacka för och jag kan heller icke vara något för det. - Men det gästvänliga land (Bayern), som tog emot mig, där min inre värld formades, där jag lärde mig att älska - ja, det känner jag som mitt fädernesland om jag hade fritt val - men det ville icke kännas vid mig, jag som irrar omkring utan fädernesland, utan familj, visserligen med ett namn, ja, ett älskat namn, som jag aldrig kan förgäta - men som heller aldrig ger mig någon ro. Det blev mitt öde att om ock med sorg i hjärtat färdas till främmande kuster - plikten nödgade mig därtill, en plikt, som för mig var en lycka. Dessa nya trakter

¹⁹ Nohrenius & Wiklund 2012: ss. 90-91. [Brev från Josefina till systemen Hortense. Okänt datum. 1834.]

²⁰ Nohrenius & Wiklund 2012: s. 90. [Brev från Josefina till systemen Hortense. Okänt datum. 1834.]

²¹ Braun 1950: s. 91. [Brev från Josefina till sin moster drottning Elisabeth av Preussen, 1835-05-19.]

(Sverige) är jag visserligen skyldig tillgivenhet och tacksamhet, men är de mitt fädernesland? Nej och åter nej. De är varken mina fäders jord eller min barndoms vagga eller skådeplatsen för min ungdom, som får liv av tusentals oskyldiga minnen - de är såsom jag hoppas, min grav, ty jag är trött på att ständigt irra omkring - Men mitt fädernesland? Kommer jag alltså aldrig att få något fädernesland? - O, må Gud förlåta mig, må han förlåta mig, ty jag förstår och känner det omedelbart - aldrig kommer jag att finna det här nere, ty vi är alla flyktingar på denna prövningarnas, kampens och tårarnas jord. - Jag vill skänka dig mitt hjärta, i det jag visar mig värdig din kärlek. Så hoppas jag att en dag få ingå i den eviga vilan och äntligen återfinna mitt rätta fädernesland, där vi alla skall förenas inför din tron ... Himmelen - det är de landsflyktigas fädernesland.²²

Josephine uttryckte liknande tankar i sina brev 1822-1835 till faderns gamle sekreterare baron Darney (?-1837). Hon hade hemlängtan & vantrivdes med det svenska hovumgänget, som huvudsakligen bestod av militärer & tonåriga herrgårdsflickor.²³

Det dröjde till 1835/39 innan Josefina återsåg sin familj. Fadern, äldste brodern August & systemen Carolina var då döda. Systrarna Hortense, Amélie, Theodelinde & yngste brodern Maximilian var fördelaktigt gifta. Amélie var t o m änkedrottning av Portugal. Josefinas relationer med syskonen var goda och de brevväxlade. Som storsyster hade hon alltid vinnlagt sig om att behandla dem väl. 1843 när modern blev allvarligt sjuk tillät Karl Johan en utlandsresa. Modern hämtade sig dock och dog inte förrän 1851. Josefina fick ärva henne, men oklart hur mycket. Ytterligare arv var efter Oscar & systemen Amélie. Efter Oscars död kunde hon, enligt 1858 års lag om ogifta kvinnor över 25 år, ansöka i domstol om att bli myndigförklarade och fritt disponera sina pengar. Oklart om hon gjorde det, men konflikten mellan henne & sonen Karl kan ha gällt pengarna, inte religionen eller hans kvinnor. Hur som helst hade Josefina svårt att hantera den. Hon var van vid att kommandera honom, och när han inte gav med sig, överlämna konflikten till Oscar eller hovanställda att lösa.

²² Nohrenius & Wiklund 2012: s. 36. [Ur Josefinas dagbok 1836-12.]

²³ Lundberg 1951, s. 172; Musée Bernadotte. Brev, deposition 465.